

Arkitektur Stockholm

- en strategi för stadens gestaltning

Utställningsförslag

2013-06-28

DNR. 2010-11401-51

Innehåll

Introduktion

3

Om detta dokument

Varför behövs Arkitektur Stockholm nu?

Stad i förändring

Arkitektur som verktyg

4

Människan i fokus

Hållbarhet

Variation

Stadens siluett

Stadens funktioner

Exempel bostäder

Exempel skolor och förskolor

Stadsrum

6

Offentliga rum

Gröna rum

Blå rum

Process

8

Dialog

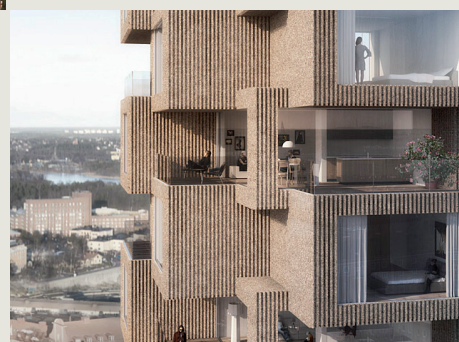
Tävlingar, workshops och vilt kort

Tillfällig arkitektur och konst

Avslutning

9

Att bygga vidare på ett kulturarv

Stockholms
stad

Utställning

Utställning av Arkitektur Stockholm – en strategi för stadens gestaltning pågår mellan den 28 juni och 6 september 2013. Under utställningstiden är det möjligt att granska förslaget och komma med synpunkter. Skriftliga synpunkter lämnas senast in den 6 september till:

Stockholms stadsbyggnadsnämnd
Registraturen
Box 8314
104 20 Stockholm

Epost stadsbyggnadskontoret@stockholm.se.

Ange diarienummer 2010-11401-51.

Information om förslaget lämnas av:

Niklas Svensson, tfn 08-508 27 247
niklas.svensson@stockholm.se

Karolina Keyzer, tfn 08-508 27 116
karolina.keyzer@stockholm.se

Information om Arkitektur Stockholm – en strategi för stadens gestaltning finns även på hemsidan.

www.stockholm.se/arkitekturstockholm

Behovsbedömning enligt miljöbalken

Eftersom Arkitektur Stockholm är ett tematiskt tillägg till Stockholms översiktsplan som inte reglerar markanvändningen inom ett geografiskt avgränsat område, bedömer stadsbyggnadskontoret att det inte är möjligt att definiera eventuella miljökonsekvenser. Vidare bedömer stadsbyggnadskontoret att de mål som formuleras i dokumentet inte anger förutsättningar för sådana åtgärder som kan medföra betydande miljöpåverkan. Stadsbyggnadskontorets slutsats är därför att det inte föreligger behov av miljöbedömning enligt miljöbalken.

Introduktion

Om detta dokument

Arkitektur Stockholm - en strategi för stadens gestaltning är Stockholms första arkitekturstrategi. Arkitektur Stockholm beskriver mål och strategier för hur stadens vision och översiktsplan ska förverkligas. Detta styrdokument lägger fokus på hur arkitektonisk kvalitet i stadens byggnader, offentliga rum och landskap fördjupar Stockholms upplevelsevärden och attraktivitet och samtidigt skapar grogrund för innovation och hållbar utveckling. Arkitektur Stockholm utgår från Stockholms Stads vision 2030 om ett växande innovativt och upplevelserikt Stockholm med utgångspunkt i medborgaren. Arkitektur Stockholm förtydligar hur Promenadstaden, översiktsplan för Stockholm, ska förverkligas med arkitektur som verktyg.

Stockholms stad har höga ambitioner när det gäller att införliva ny arkitektur och säkra hög kvalitet i byggandet. I stadens budget för 2013-2015 anges att staden ska främja en attraktiv stadsbild med en varierad arkitektur. Stadsbyggnadsnämnden förtydligar att Arkitektur Stockholm ska vara ett starkt strategiskt dokument som ska bidra till förverkligandet av en spännande, varierad och hållbar arkitektur och stadsmiljö. Formellt är Arkitektur Stockholm ett tematiskt tillägg till Promenadstaden – översiktsplan för Stockholm och utgör tillsammans med Den gröna promenadstaden och Framkomlighetsstrategin en del av Stockholms strategiska planering.

Arkitektur Stockholm är en arkitekturstrategi inriktad på vilka värden __ framtida arkitekturen kan tillföra staden. Arkitektur Stockholm är utgångspunkten för mer detaljerade kunskapsunderlag och vägledningar som tas fram successivt. Stockholms karaktärsdrag och stadsbyggnadskvaliteter beskrivs närmare i dokumentet Arkitektur Stockholm – stadens gestaltning, som är en bearbetning av den Byggnadsordning som ingick i Stockholms förra översiktsplan, ÖP99.

Varför behövs Arkitektur Stockholm nu?

År 2030 ska Stockholm vara navet i den växande Stockholm-Mälarenregionen. Den internationella konkurrenskraften ska stärkas så att Stockholm kan ta plats som den främsta tillväxtregionen i Europa. En satsning på ökad arkitektonisk kvalitet bidrar till att göra Stockholm än mer attraktivt som internationell tillväxtpunkt. Målet är en vacker och välfungerande stad med ett inkluderande stadsliv som är utvecklat för alla och attraherar besökare, kreativa näringar och främjar ekonomisk tillväxt.

Stockholm är dynamiskt och har som mål att bli världsledande i hållbar, innovativ och kvalitativ stadsutveckling. Historiskt har Sverige och Stockholm haft en ledande roll som inspiratör och föregångare i stadsplaneringsfrågor. När staden ännu en gång står inför kraftig expansion blir fokus på arkitektur och kvalitet nödvändig för att stadens högt ställda mål ska uppnås med attraktivitet, helhetsperspektiv och sammanhang.

Arkitektur Stockholm har som målsättning att skapa ett tillå-

tande klimat för kvalitativ och innovativ arkitektur i byggnader, landskap och offentliga rum. Innovativ arkitektur bidrar till att höja kvaliteten i upplevelsen av staden. Grön arkitektur sätter fokus på klimat och hållbarhet. Tillfällig arkitektur inspirerar till ny användning av stadens offentliga rum.

Arkitektur Stockholm ska förtydliga stadens vision och visa strategier för hur målen i Promenadstaden kan förverkligas med arkitektur som verktyg i samspel med medborgare och stadsbyggnadsaktörer.

Stad i förändring

Stockholm utvecklas och är idag en av Europas snabbaste växande städer. Stockholm siktar på att bli världsledande när det gäller stadsliv, hållbar utveckling och integration.

Nya tider

Stockholms attraktivitet ligger i ett nära samspel mellan kultur, utbildning och innovationsnäringar, goda stadslivskvaliteter och unika landskaps- och skönhetsvärden. Stockholms årstidsväxlingar och vackra ljus, arkitekturens skönhet och det naturnära skärgårdsläget bidrar alla till dessa värden. Här finns goda förutsättningarna att utveckla Stockholm till en mer modern och hållbar stad redo att möta framtidens behov av fler bostäder och ett välkomnande stadsliv. Stockholm är idag en stad i förändring. Byggkranar och trafikomläggningar har blivit en del av Stockholmarnas vardag. Det vi ser är bara början av den förändringsprocess som kommer att präglade staden under de närmaste åren.

Nytt fokus på stadens offentliga miljö

Stadsplaneringen i Stockholm utgår från ett hållbart helhetsperspektiv där planeringen enligt stadens vision 2030 tar sin utgångspunkt i medborgaren. Innovativ arkitektur med tydligt förhållningssätt till stadens växande behov, dess identitet och historiska miljö ska bidra till en bättre stad att leva i. När fler ska få plats på samma yta krävs samordning och gemensamma mål. Därför läggs tydligare fokus på utveckling av stadens offentliga miljö, Stockholms gemensamma stadsrum.

Ett nytt helhetsperspektiv med stadslivet i fokus, kräver ett mer utvecklat samspel mellan landskaps-, stadsmiljö- och bebyggelseplanering och därmed också mellan stadens olika förvaltningar och aktörer. Stor vikt läggs vid det enskilda projektets nytta för allmänna intressen, hur det med sina funktioner och kvaliteter kan bidra till ett attraktivare stadsrum, där fler vill stanna och delta i ett aktivt stadsliv.

Planeringsprocessen effektiviseras och förtydligas. Dels genom genom öppen, tidig dialog och aktiv medverkan kring stadsbyggnadsfrågor. Dels genom att inom den demokratiska planeringsprocessen hantera de urvalsprocesser (t.ex. tävlingar och parallella uppdrag) som tidigare skett innan politiskt beslut om projektstart. Utöver myndighetsuppdraget utvecklas samtidigt stadens rådgivande och vägledande roll med fokus på arkitektonisk kvalitet, genomförande- och helhetsperspektiv.

Arkitektur som verktyg

Stadens visioner om ett utvecklat stadsliv förverkligas med arkitektur som verktyg. Arkitekturens uppgift är att tillgodose de behov och krav som ställs av stadens brukare. Alla nya byggprojekt kan bidra till att höja den kvalitativa upplevelsen av Stockholm och förbättra den gemensamma stadsmiljön.

Människan i fokus

All stadsutveckling ska formas med utgångspunkt i Stockholms identitet och kulturhistoria. Målsättningen är att öka stadens upplevelsevärden med innovativ arkitektur där människan står i fokus. Med fler stockholmare och ökad aktivitet i det gemensamma stadsrummet ställs tydligare funktionella krav på våra offentliga rum. Arkitektonisk kvalitet uppnås med kunskap om hur de enskilda byggnadernas funktioner samspelar med stadsrummet som helhet, med relevanta och hållbara byggnads-material, konstnärliga värden och kunskap om byggprocessen. En öppen, flexibel och funktionell struktur i byggnaderna tillåter olika funktioner över tid och medger möjlighet till ett bra samspel mellan ute och inne, mellan privat och offentligt och zonerna däremellan. Särskilt fokus läggs på utformning av byggnadernas bottenvåningar, hur de tillför funktioner som bidrar till en bättre stadsmiljö och hur de samspelar med den mänskliga skalan.

Med innovativ arkitektur som verktyg kan Stockholms identitet tillföras nya tolkningar utifrån nutida ideal och behov som bidrar till en modern och medveten stadsutveckling. Istället för upprepning av typologier och formspråk finns här möjlighet att vidareutveckla stadens urbana arkitektur i gränslandet mellan olika funktioner, mellan stad och land och mellan ute och inne. Exempel på problemlösande arkitektur kan vara hantering av buller eller förbättringar av det nära klimatet i nya bostadsområden. Innovativa lösningar kan leda till ny kunskap och arkitektoniska landvinningar.

I våra gemensamma stadsrum och stadsutvecklingsområden kan tillfällig användning av befintliga byggnader, temporära stadsrum, konstinstallationer, utställningar, gång/ cykelstråk och aktivitetsparker väcka intresse för nya platser och ge kunskap om funktion, plats och framtida användning. Nya stadsdelar kan med utvärdering av temporära aktiviteter utveckla en egen urban identitet utifrån unika förutsättningar.

Hållbarhet

Hållbarhet är utgångspunkt för all planering i Stockholm och en utmaning i arbetet med arkitektonisk kvalitet. Stadsutveckling handlar om att balansera miljö-, energi- och klimatfrågor med ekonomisk, social och kulturell hållbarhet till en väl avvägd helhet.

Promenadstaden visar vägen

Promenadstaden, Stockholms översiktsplan som antogs 2010,

beskriver en stadsutvecklingsstrategi utifrån ett helhetsperspektiv. Stockholm ska vara en stad tillgänglig för alla, det ska vara tryggt och lätt att ta sig fram. Fler ska kunna gå och cykla och kollektivtrafiken ska vara effektiv. Staden är blandad, tät och robust med en arkitektur som medger förändrad användning över tid. Den arkitektur som byggs i dag blir en del av stadens kulturarv och utgångspunkt för morgondagens stadsliv.

Förtätning

Förtätning sker genom kompletteringsbebyggelse eller större stadsdelsomvandlingsprojekt. Större omvandlingar sker främst i de stadsdelar som utpekats som tyngdpunkter i Promenadstaden. Genom en stadsövergripande samplanering som förutom att stärka urbanitet och stadslivskvaliteter skapas en hållbar stad med bättre underlag för kollektivtrafik, kultur och service. I övriga stadsdelar koncentreras förändringar till komplettering och förtätning av befintliga strukturer. De stadsutvecklingsprojekt som nu genomförs nära den historiska stadskärnan syftar till att koppla samman hela staden. Med utgångspunkt i helhetstänkande och närhetsprinciper planeras för medborgarnas tillgång till utbildning, arbetsplatser, handel, service, natur, kultur och rekreation.

När staden växer ställs särskilt höga krav på den arkitektoniska utformningen av helhet, funktion och detalj. Hit räknas också stadens höga krav på vind- ljud- och tillräckliga dagsljusförhållanden som måste bearbetas i varje ingående byggnadsdel och sammanhang. Framgång i gestaltning av dessa kvaliteter blir avgörande för upplevelsen av klimat och miljö. Avgörande blir också samspelet mellan byggnad och stadsrum.

Hållbarhetsperspektiv

Stockholms Miljöprogram 2012-2015 pekar, bland sex prioriterade områden, på förtätning, trafikplanering och utbyggnad av gång- och cykelnät som viktiga målområden för ökad miljöeffektivitet. Arkitekturens uppgift blir att med innovation och gränsöverskridande lösningar gestalta en i alla aspekter hållbar stadsutveckling med klimatfrågor i fokus. Den byggda miljön ska, i enlighet med plan- och bygglagen, planeras så att den får en estetiskt tilltalande stads- och landskapsbild med god form-, färg- och materialverkan. Arkitekturen i Stockholm ska utformas så att kvalitets- och skönhetsaspekter inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden. Val av byggmaterial och energikällor, utformning av system av dagvatten-, sop-, och bullerhantering blir med detta perspektiv självklara delar att hantera inom stadens hållbara arkitektoniska gestaltning.

Grön arkitektur i Stockholm

Grön arkitektur handlar om att minimera byggandets negativa miljökonsekvenser, att sätta hållbart tänkande i fokus och att hantera den kunskap om de klimatutmaningar vi ställs inför. Med grön arkitektur kan höga krav på material, tekniska system, resursförbrukning och biologisk mångfald vändas till en resurs där resultatet blir positivt, lustfyllt, pedagogiskt och användbart. En utveckling av den gröna arkitekturen i Stockholm kan på sikt påverka hela den lokala sociala, ekologiska och ekonomiska sfären.

Alla byggnader och all infrastruktur i Stockholm ska kännetecknas av hållbara energilösningar och smart miljödesign med tydlig anpassning till kunskap om framtida klimatförändringar. Stockholms högt ställda miljömål skärps ytterligare i utvecklingen av Norra Djurgårdsstaden där experimentell och undersökande arkitektur uppmuntras. Genuint förebildliga exempel på grön arkitektur kan här generera ny kunskap som kan komma fler än stockholmarna till del.

Variation

Variationer i den övergripande skalan ger sällan en upplevelserik miljö. Vi påverkas mer av små, nära detaljer i ögonhöjd än av skalmässigt övergripande strukturer. Ett bättre stadsliv byggs upp av innehållsmässig variation och blandade funktioner i det gemensamma stadsrummet.

Variation uppnås i urbana miljöer med god detaljering och välkomnande funktioner i gränsen mellan de privata och offentliga rummen. Bebyggelse som medger olika verksamheter med en strukturell transparens och öppenhet i bottenvåningar, fasader och taklandskap ger större möjlighet till variation och mångfald än vad enbart skillnader i färg form och fasadmateriell kan åstadkomma. Långa slutna bottenvåningar mot allmänna gaturum ger däremot negativa effekter och bör undvikas i urbana sammanhang. Mångfald främjas av variation i byggnaders identitet och uttryck och i ett nära samspel mellan byggnad och omgivande stadsmiljö.

Arkitektur trygghet och mångfald

Social hållbarhet och kulturell mångfald är ett av stadens högst prioriterade mål och största utmaningar. Stadsplaneringen ska utgå från alla befolkningsgruppers behov och ge möjlighet att leva sida vid sida. Arkitekturen ska bidra till ett tryggt urbant landskap med plats för olika kulturella aktiviteter i ett tillgängligt och välkomnande stadsrum. Ny bebyggelse ska vara inbjudande och utformad med tanke på tillgänglighet för alla. Arkitekturen ska utformas med god proportionering och dagsljushantering. I Den gröna promenadstaden beskrivs hur stadens integrerade parkstråk med stadsparker, mindre fickparker och tillgängliggjord natur bidrar till en variation av offentlig stadsmiljö, funktion och biologisk mångfald. Dessa gröna stockholmstråk binder samtidigt stadsdelarna närmare varandra med attraktiva och trygga mötesplatser.

Stadens siluett

Stockholm är en vacker stad mitt i skärgårdslandskapet mellan Östersjön och Mälaren. Stockholms siluett följer skärgårdsöarnas topografi med en jämn, traditionellt låg skala som bara bryts av enstaka kyrkspiror, torn och ett fåtal mer betydande högre hus.

I stenstaden och på Stockholms malmar råder en sammanhållande skala med en byggnadshöjd på fem till sex våningar. Kvarteren har byggts upp över lång tid med många inbördes olika fastigheter av varierande funktion och ursprung. Detta

har bidragit till en tät, blandad och attraktiv urban miljö med stor flexibilitet och stark identitet. Stockholms City utgör undantag med färre kvartersstora byggnader med större höjd- och breddskala, de flesta byggda under perioden mellan 1960- och 1980-talet.

De genomgripande förändringar som skedde i och med Cityförnyelsen i Klarakvarteren blev ett av efterkrigstidens största och mest omtalade stadsbyggnadsprojekt i Europa. De omfattande och storskaliga förändringarna i stadens kärna gav efterdyningar med kraftiga lokala protester som satte spår i stadens fortsatta planering. Stadsutvecklingen med högre och mer storskaliga kvarter bromsades i de centrala delarna av Stockholm och den större skalan från sernare tid återfinns istället främst i områden som exempelvis Globen och Marieberg.

I dag växer en ny typ av storskalig stadsförnyelse fram i Nordvästra Kungsholmen, Hagastaden och Liljeholmen. Kista utmärker sig med fler byggnader över 100 meter och har lösgjort sig från den övergripande skalan. Kista har med sina landmärken fysiskt positionerat sig som en av de tyngdpunkter som utpekats i Promenadstaden och kan därmed visuellt kopplas både till den centrala staden och till det omgivande landskapet. Denna utveckling visar att en förändring av rådande höjdskala, kan prövas i stadens utpekade tyngdpunkter och utvecklingsområden. En skalförändring kan gynna stadslivet och tillföra siluettens helhetskvaliteter av arkitektonisk relevans och värde.

Medvetna tillägg i äldre miljö

I de äldsta delarna av Stockholm med utblick över centrala inlopp och i malmarnas stenstads kvarter är siluettens känslighet för skalförskjutning. Här förändras helheten snabbt om flera enskilda projekt avviker från etablerade höjder och utbredning. Byggnaderna är inom rådande skala inbördes olika och vittnar om olika tidsepoker i stadsliv och arkitekturhistoria. Stockholms fysiska identitet är uppbyggd av överlagrade förändringar och ger nu på samma vis plats för vår tids arkitektoniska tillägg. I dessa delar av staden erbjuds få möjligheter att bryta sig ur befintlig skala. Endast projekt av stort allmänt intresse som uppvisar särskilt hög arkitektonisk kvalitet och relevans, kan prövas här med fokus på förbättrad helhetsverkan och omgivande stadsmiljö.

Vision för City

Att stärka centrala Stockholm är en viktig strategi i Promenadstaden. Bebyggelsen i City och främst i Klarakvarteren är mer storskaliga än i övriga stadsdelar. De kvartersstora byggnaderna följer i stort stadens historiska rutnät och uppvisar ofta hög kvalitet i arkitektur, fasadkomposition och materialverkan. Kvarterens långa fasader med få variationer i funktion och uttryck bidrar till upplevelsen av en monoton och storskalig stadsmiljö. Samtidigt utgör dessa kvarter en för staden mycket viktig resurs med stora sammanhängande fastighetsareor i den historiska stadens direkta närhet. Den pågående utvecklingen med översyn av dessa cityfastigheter utgår nu från en ambition att uppnå stadens vision om en levande stadsmiljö med kun-

skap om fastigheternas historia och arkitektoniska värde som utgångspunkt. Här kan en väl avvägd volymändring prövas. Större byggnadsvolymer förutsätter en väl samordnad fastighetsutveckling med god kunskap om närområdet, dess befintliga arkitektur och helhetsverkan för staden i stort.

Stockholms stads målsättning med tillägg av fler bostäder i stadens centrala delar innebär successiva förtätningar och höjdförskjutningar i City. Stadsdelen är stadens mest föränderliga och under ständig utveckling. Pågående fastighetsutveckling i City ska utöver arkitektonisk kvalitet särskilt utvärderas från ett helhetsperspektiv med avseende på stadsmiljö och stadsliv.

Stockholms Stad har i samarbete med förvaltningar, fastighetsägare och samhällsaktörer tagit fram en Vision för City.

3 strategier för en levande stadsmiljö för att

- främja attraktiva stadsmiljöer
- bygga fler bostäder
- stärka näringsliv i City

Vid på och tillbyggnad

Målsättningen vid på- och tillbyggnad är att hantera den befintliga bebyggelsen ur ett kunskapsmässigt helhetsperspektiv. Nya arkitektoniska kvaliteter ska tillföras till såväl taklandskap, fasad och bottenvåning. Byggnaden ska som helhet påverka omgivande stadsmiljö på ett positivt sätt. En viktig målsättning för all bebyggelse är att planera med ett tydligt förhållningssätt till den mänskliga skalan, till staden i ögonhöjd.

3 strategier för bättre arkitektonisk kvalitet vid förtätning i befintlig stadsmiljö:

- Vid ökad byggnadsvolym och höjd särskilt beakta dagsljuskvaliteter kring byggnaden och säkerställa att tillräckligt mycket dagsljus når gaturum och stadsliv.
- Att vid ombyggnad av befintliga kontorsfastigheter till bostäder låta entréer, eventuella balkonger och takterrasser ta plats i gaturummet och på så sätt ge möjlighet till transparens och ökad närvaro i stadsmiljön.
- Att utveckla och ta tillvara det befintliga taklandskapet som vistelseyta. Utformningen av nya tillägg som altaner ska vara välutformade och bidra till helhetsupplevelsen av byggnaden och staden.

Exempel bostäder

Bostadsbyggande ska planeras utifrån de boendes olika behov. Alla, oavsett behov och bakgrund, ska beredas plats i den blandade staden.

När staden växer integreras bostäderna i en tätare urban struktur där torg, parker och olika verksamheter blandas med service och omsorg. Varje byggnad ska samplaneras med en infrastruktur som lockar till närvaro och aktivitet i stadsrummet. Stadens

bostadsplanering förutsätter medvetna arkitektoniska val utifrån kunskap om hur bostadsbebyggelsen aktivt kan bidra till en bättre stadsmiljö.

Ett tillskott av bostäder i stadens centrala delar ger en bättre blandning av verksamheter, ökad trygghet och en mer attraktiv stadsmiljö. Möjligheter till nya bostäder i City är begränsad, men prövas där det är möjligt. Till- och ombyggnad av hela eller delar av fastigheter till bostäder med tydliga entréer från gatan, bidrar till den fysiska närvaron i stadsrummet med upplysta fönster och aktivitet på balkonger eller takterrasser. Påbyggnad på tak, utan möjlighet till ögonkontakt med gatuliv, tillför färre kvaliteter i stadsmiljön.

I stadsutvecklingssammanhang kan innovativ, identitetsskapande bostadsarkitektur bidra till ny kunskap och utveckling av stadsbyggnadskonsten. Med samarbete över disciplinränsor och med forskning kommer kunskapen till direkt nytta och kan inspirera till fortsatta framsteg. Olika upplåtelseformer och stadsbyggnadsexperiment i mindre skala uppmuntras tillsammans med forskning kring ny teknik och progressiv landskapsarkitektur.

Exempel skolor och förskolor

Stockholms skolbyggnader har arkitekturhistoriskt varit grundpelare i stadsbyggnadssammanhang. Skolorna har fått utmärka sig i stadsväven på samma sätt som kyrkor och andra symboliskt viktiga byggnader. Stockholms skolbyggnader har historiskt haft en flexibel och generell brukskvalitet som gör dem möjliga även för annan användning.

Dagens planeringssituation är svåröverblickbar med ständigt fluktuerande elevantal. Idag ser vi ofta kortsiktiga lösningar där prioriteringen ligger i att snabbt kunna placera elever i någon form av lokaler. Här kan fokus på tidigt samarbete och synergieffekter ge ökade möjligheter till goda arkitektoniska lösningar inom befintlig tidsbegränsning och kostnadsram.

Stadens målsättning är att både permanenta och tillfälliga skol- och förskolelokaler ska ha hög arkitektonisk kvalitet såväl interiört som exteriört. Barnens och elevernas behov ska stå i centrum vid utformningen. Skolor och förskolor spelar med sina gårdar en självklart central och viktig roll i dagens stadsliv. Förutsättningar för dessa verksamheters byggnader och planering av dessa bör samordnas tidigt mellan stadens olika förvaltningar.

Stadsrum

Livet i staden pågår mellan husen på gator och torg i parkerna och i stadens vattenrum. Arkitektur Stockholm tar utgångspunkt i stadslivet och beskriver en strategi för hur stadens urbana landskap kan anpassas till ökad aktivitet, bättre upplevelsevärde och till hur varje bygg-

nadsprojekt kan bidra till en attraktivare stadsmiljö. Livet mellan husen är nyckeln till en socialt hållbar stad.

Målsättning är ett Stockholm med rikt och aktivt stadsliv under hela året med närhet, sammanhang och tillgänglighet i stadens gemensamma stadsrum. Torg, gator och parkrum samspekar med stadens bottenvåningar och vävs ihop till en levande stadsmiljö. Stadsplaneringen ska vid förtätning och omvandling utgå från behovet av väl gestaltade offentliga rum.

Stockholm har som huvudstad stort fokus på utveckling av evenemang, internationellt värdskap och festligheter som berör landet i stort. Stockholm är en självklar plats för evenemang men ska samtidigt fungera för vardagslivet året runt. Gator, torg, parker och vattenrum utgör tillsammans ett nätverk av offentliga rum, det golv som ska stötta både vardagsliv och fest. Ett fungerande, tillgängligt och tillåtande offentligt rum är en viktig utgångspunkt i all planering för att ge förutsättning för en jämlik stad.

Offentliga rum

Stadens gator och torg är rum för alla och ska upplevas välkomnande och trygga under dygnets alla timmar.

För att uppnå visionen om ett levande stadsrum ställs höga krav på de offentliga rummens utformning. Staden ska fungera för alla. Särskild omsorg läggs i planering för alla med begränsade möjligheter att förflytta sig längre sträckor. En framkomlig stad är en förutsättning för delaktighet och jämlikhet i samhället. Staden arbetar kontinuerligt med förbättringar och beskriver i Framkomlighetsstrategin prioriteringar i gaturummet. Trafikhierarkin vänds upp och ned med fotgängare i topp och prioriterad framkomlighet för bussar och cyklisterna.

5 strategier för ett levande stadsrum

- Prioriterad plats för fotgängare att gå, stanna och sitta
- Öppna och inbjudande bottenvåningar med funktioner som bidrar till aktivitet och vistelse
- Ökad transparens mellan det publika och privata genom närvaro på balkong, tak och terrasser
- Balanserad trafikmiljö som inte domineras av motortrafik
- Ett behagligt närklimat

Gröna rum

Stockholms närhet till naturlandskapet med rik flora och fauna ger unika stadslivskvaliteter. Stockholms gröna stråk av natur och anlagda parker ger plats för motion, samvaro och aktivitet året om men också möjlighet till avkoppling och kontemplation. Närhet till naturupplevelser i den täta staden är värdefullt för många och bidrar till god livskvalitet.

Gröna stadsrum, parker och naturområden är stockholmarnas gröna vardagsrum som används året runt. I Den gröna promenadstaden, som är ett tillägg till översiktsplanen, beskrivs mål

och strategier för utveckling och skötsel av Stockholms gröna miljöer. Bland annat planeras nya stadsparker, mindre fickparker, ett nät av gröna promenader och gröna stockholmsstråk som kopplar stadsdelarna tätare samman. En viktig målsättning är att fler stockholmare ska få nära till bra parker och naturområden när staden växer. Detta kräver satsningar på att förbättra och tillgängliggöra grönområden och skapa parker där det behövs.

Grönska i stadsmiljö består inte bara av natur och anlagda parker utan är också den grönyta som finns på tak, gårdar och fasader. Staden arbetar med att ta fram nya verktyg för att öka andelen grön yta vid nybyggnad med exempelvis gröna tak för dagvattenhantering eller terrasser och balkonger för rekreation och odling. Plats för stadsodling i olika former är också en viktig del i en grön storstad.

Blå rum

Stockholms läge på 14 öar mellan två skärgårdslandskap bidrar till det nära samspel mellan topografi, natur och bebyggelseutveckling som gett staden sin unika karaktär och särprägel. Stockholms vattenrum är stadens största sammanhållande offentliga rum och en viktig resurs för kommunikation och stadsliv.

Saltsjön möter Mälaren i stadens historiska centrum. Dessa vattenrum utgör med sina olika karaktärer en viktig grundförutsättning för stadens vidare utveckling. En samordnad planering av dessa vattenrum är av stort intresse och viktig för stadens utveckling.

Bygga vid vatten

Tillägg kring vattenrum innebär arkitektoniska utmaningar. Bebyggelse i mötet med vatten ger möjlighet till exklusiva utblickar men innebär också exponering i ofta känsliga natur- och kulturmiljöer. Ny bebyggelse, ombyggnader och byggnadsdetaljer som markbeläggning och möblering av kajer ska därför göras med omsorg utifrån vattenrummens skönhetsvärden.

Aktiva vattenfronter

Stockholms olika vattenrum ger förutsättning för både aktivitet och avkoppling och kompletterar stadens parker och torg som stockholmarnas gemensamma vardagsrum. Vattenfronterna planeras för mer aktivitet både på land och vatten.

5 strategier för Stockholms vattenrum

- Mer aktivitet i och omkring vattnet
- Ökad tillgänglighet med bättre koppling mellan land och stad
- Förbättra förutsättningar för promenad och cykling längs kajer och stränder
- Utveckla attraktiva stadsrum med plats för möten, rekreation och lek vid stadens kajer och stränder
- Bättre ta till vara stadens utblickar mot vattnet

Process

Staden utvecklar öppnare och mer effektiva processer för att säkra arkitektonisk kvalitet, hållbara lösningar och ett aktivt stadsliv. Ett nytt planeringsperspektiv med stadslivet i fokus, kräver ett tydligare samspel mellan olika planeringsdiscipliner och stadens olika förvaltningar, bolag och medaktörer.

Dialog

Förståelsen för den växande staden är viktig och förutsätter ett inkluderande synsätt på stadens utveckling. I tidiga dialoger går det att sätta den lokala frågan i ett större sammanhang. Dialog om staden pågår hela tiden överallt. Det är av högsta prioritet att Stockholms Stad deltar i debatten, märks bland sociala medier och är på plats bland lokala aktörer.

Medborgarinflytandet ökar när diskussioner kring stadsutvecklingsfrågor startar tidigt i processen. Lokal kunskap och lokala önskemål är viktiga planeringsunderlag. När det lokala perspektivet vägs in tidigt i processen tillsammans med andra mer övergripande kunskapsunderlag blir resultatet bättre eftersom den lokala frågan sätts i ett större sammanhang. Något som också bidrar till förståelsen för den växande staden.

Det pågående utvecklingsarbetet om bättre metoder för samrådsmöten och tidiga dialoger är en del av Arkitektur Stockholm. Hur fler tidiga dialoger kan genomföras och hur utvärderingar av dessa bäst kan göras undersöks. Särskilt viktigt är att tillvarata barn och ungdomars behov och ge dem som inte kan rösta en möjlighet att påverka sin framtida stad. Tidiga dialoger kan ske på lokal nivå, men det finns också behov av att föra dialog kring hela stadens utveckling. Under samrådet för Arkitektur Stockholm genomfördes Våra drömmars Stockholm, en utställning och fullskaleförsök till tidig dialog om hela staden. Utvärderingen av detta arbete visade att det finns intresse och stor vilja att diskutera Stockholms framtid, men också att det finns behov av att ständigt förbättra stadens planeringsverktyg.

När staden medvetet arbetar med fler sammanhängande program för större utvecklingsområden kan viktiga frågor om arkitektonisk kvalitet samordnas och möjligheterna att genomföra tidiga dialoger underlättas.

Tävlingar, workshops och vilt kort

Arkitekttävlingar och workshops skapar gemensam kunskap delaktighet och diskussion kring kommande projekt.

Stockholm växer och staden har målsättning att skapa en tät blandad stad med ett tillskott av 100 000 nya bostäder till år 2030. För att uppfylla både kvantitets- och kvalitetsmålen arbetar staden med ett ramverk för att processerna där staden är delaktig ska genomföras på ett liknande och förutsägbart sätt. Med genomförandefokus och transparens ger tävlingar och pa-

rallella uppdrag möjlighet till en fördjupad helhetssyn och ett bättre beslutsunderlag med tydligare demokratisk förankring i stadsbyggnadsprocessen. Arkitekttävlingar och parallella uppdrag kan vara en del av detaljplaneprocessen.

Effektivisering och transparens i planprocessen

Arkitekttävlingar och parallella uppdrag är tidsbestämda urvalprocesser. Momentet i sig förlänger inte planprocessen utan kan tvärtom effektivisera arbetet. En sådan tidsbestämd urvalprocess ger större kontroll över detaljplaneprojektets totala tidplan vilket i sin tur ger större möjlighet till ekonomisk förutsägbarhet i tidiga skeden.

Med arkitekttävling eller parallellt uppdrag inom planprocessen medges tydligare politisk förankring. Ett genomförbart förslag, valt i konkurrens av sakkunnig jury eller bedömningsgrupp, blir ett tydligt och bra beslutsunderlag för stadsbyggnadsnämnden att ta ställning till. Byggherrens deltagande och rådgivning garanterar ett genomförbart projekt för prövning i den fortsatta planprocessen.

Vilt kort

Vilt kort är ett begrepp som används för den som kvalificerat sig för tävling på ovanligt sätt. För att stimulera innovativ arkitektur och samarbete mellan olika kompetenser utvecklar Stockholm en variant av denna kvalificeringsform som kopplas till stadens ramverk för arkitekttävlingar och parallella uppdrag i stadsplaneringsprocessen. Målsättning är att möjliggöra för mindre etablerade arkitektkontor och gränsöverskridande team/konstellationer att kvalificera sig till tävlingar inom ramen för svenska och europeiska upphandlingsregler. Utvärdering av våra grannländers satsningar på Wild Card kommer att ligga till grund för detta arbete.

Tillfällig arkitektur och konst

Tillfällig arkitektur och konst är verktyg som kan utveckla Stockholm till en mer innovativ, dynamisk stad med engagerande upplevelser av arkitektur och kultur. Tillfällig arkitektur uppmuntrar till dialog och tillför stadsbyggnadsdiskussionen ny kunskap samt är ett tydligt verktyg för att uppnå stadens målsättning om idéburna projekt.

Tillfällig arkitektur kan användas i stadsutvecklingsprocessen för att locka besökare till en plats för att pröva och illustrera nya användningsområden för ett område. Tillfällig användning av byggnader i väntan på fastighetsutveckling kan bidra till en värdeökning av områden som i sig genererar möjligheter till ny stadsutveckling. Tillfällig arkitektur kan också innebära experiment med tillfälliga stadsrum, parker eller aktiviteter som kan bidra till social samhörighet och gemensam kunskap.

Tillfällig arkitektur ger möjlighet att arbeta med oprövade lösningar i det offentliga rummet. Konst och arkitektur kan visa

möjligheter att påverka och förändra förutsättningar för stadslivet. Stadsbyggnadsprocessen tillförs på så vis nödvändig kunskap för att på ett engagerande och kostnadseffektivt sätt skapa bättre lösningar baserade på faktiska behov.

Tillfällig arkitektur, landskapsarkitektur och temporära installationer närmar sig konsten som kulturyttring. En målsättning för Stockholm är att finna former för ett gränsöverskridande samarbete där konstnärer får tillfälle att belysa och påverka stadsbyggnadsprocesserna tillsammans med planerings-, landskaps- och byggnadsarkitekter, stadens aktörer och medborgare. I stadsutvecklingsprojekt kan konsten bidra till en aktualiserad diskussion och ny kunskap kring aktuella frågor.

Avslutning

Att bygga vidare på ett kulturarv

Stockholms kulturarv ska vara utgångspunkt för en nutida arkitektur av internationellt hög kvalitet som ska stärka och utveckla Stockholm framöver.

Stockholm har ett särskilt ansvar att förvalta och utveckla huvudstaden på ett sätt som stämmer överens med internationella överenskommelser om kulturarv, arkitektur och urbana landskap. Eftersom Stockholm är en växande stad med höga och känsliga kultur- och skönhetsvärden är detta en komplex arkitektonisk utmaning som kräver ett dynamiskt synsätt. Med nutida arkitektur av hög kvalitet ska vi ta till vara och förstärka stadens kulturvärden. Ny arkitektur ska infogas på ett sätt som höjer de rekreativa upplevelsevärdena för människorna i staden.

Stadens kulturhistoriska avtryck finns överallt, även i vardagliga mer samtida bebyggelsemiljöer. När betydande nya tillägg och omvandlingar ska göras i staden krävs därför alltid kulturhistorisk kunskap samt lyhörddhet och innovativt tänkande kring arkitektonisk gestaltning. Eftersom kulturarvet är del av vår gemensamma historia är dialogen med medborgarna viktig för att förstå och utveckla olika platsers identitet.

Riksintresseområdet Stockholms innerstad med Djurgården och övriga utpekade kulturmiljöområden ska utvecklas så att kulturvärdena integreras i strategier för staden som helhet. Detta syftar till att stärka Stockholms attraktivitet och avläsbara tidsdjup. Att ta tillvara det byggda kulturarvet som en resurs för stadsutveckling kan även innebära radikala omvandlingar av befintlig mer vardaglig bebyggelse. Omvandling av t.ex. industriområden till nya integrerade stadsdelar planeras med utgångspunkt i platsernas befintliga karaktär. Här kan bevarande och utveckling av äldre bebyggelse ge den historiska förankring som krävs för att platserna ska upplevas som attraktiva.

